

เรื่องเล่า R2R ปี 2560
ภายใต้งานประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตรที่ 7 จังหวัดนครราชสีมา
กรมส่งเสริมการเกษตร

คำนำ

การวิจัยในงานประจำ หรือ R2R เป็นเรื่องที่ได้ยินมานาน โดยเฉพาะคนในกรมส่งเสริมการเกษตร แต่หลายคนยังไม่มีความเข้าใจที่แท้จริงว่า R2R มีประโยชน์อย่างไร ทำเพื่ออะไร และทำอย่างไร หากจะให้เกิดความเข้าใจเรื่อง R2R ต้องมีการเรียนรู้กันอย่างจริงจัง ให้มีการจัดทำผลงานออกมาอย่างเป็นรูปธรรม และโอกาสดีก็มาถึงในปี 2560

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 7 จังหวัดนครราชสีมา มีงบประมาณในการดำเนินงาน R2R เพียง 10,000 บาท ถือเป็นเรื่องที่โชคดีมากที่ท่านผู้อำนวยการเขต นายสมจิตร ธีระบุญชัยกุล ได้อนุเคราะห์งบประมาณเพิ่มเติมจากกิจกรรมอื่น ให้ดำเนินการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร “ส่งเสริมการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ในงานอารักขาพืช” ปี 2560 จำนวน 2 ครั้ง ทำให้เกิดผลงานฉบับนี้ขึ้นมา อันจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะพัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาองค์กรด้วย R2R เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อไป

ขอขอบพระคุณ ผอ.สมจิตร ธีระบุญชัยกุล ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 7 จังหวัดนครราชสีมา ผอ.นครินทร์ บุญกอบแก้ว ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการส่งเสริมการเกษตร ทั้งสองท่านอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมจนบรรลุเป้าหมาย ขอขอบพระคุณ ผอ.พิชฎา อารยานุรักษ์ ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร อาจารย์ปริญญารัตน์ ภูศิริ และอาจารย์ธีรภัทร์ คุ้มครอง ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ R2R ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งยังช่วยตรวจเอกสารและให้คำแนะนำการทำ R2R ขอขอบคุณน้องรุ่งทิภา วงศ์รัชงาน ที่ช่วยจัดกิจกรรมการสัมมนาให้สำเร็จลุล่วง และที่สำคัญขอขอบคุณเจ้าของผลงาน R2R ในเล่มนี้ทุกท่านซึ่งเป็นตัวแทนของ 8 จังหวัดกับ 4 ศูนย์ปฏิบัติการ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่ได้จัดทำผลงานออกมาจนสำเร็จ ขอขอบคุณอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

กลุ่มวิชาการส่งเสริมการเกษตร
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 7
จังหวัดนครราชสีมา
กันยายน 2560

สารบัญ

	หน้า
● แนวทางการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดชัยภูมิ	1
● แนวทางการพัฒนาข้อมูลแปลงพยากรณ์ให้มีประสิทธิภาพของจังหวัดอุบลราชธานี	8
● ระบบข้อมูลแปลงเฝ้าระวังศัตรูพืชที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร	18
● “ปุ๋ยสั่งตัด” กับงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ	26
● แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ระดับ C จังหวัดสุรินทร์	30
● แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยใบไม้ในทางการเกษตรในกิจกรรมแปลงเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงภายในศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดบุรีรัมย์	35
● การป้องกันกำจัดหนอนหัวดำศัตรูมะพร้าวแบบมีส่วนร่วมโดยวิธีการผลิตขยายแตนเบียนบราคอนอย่างง่าย	42
● แนวทางการผลิตเชื้อบิวเวอเรียให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน	45
● แนวทางการพัฒนาการผลิตเชื้อชีววินทรีย์ในแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชแบบผสมผสานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ	51
● การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์	57
● การพัฒนากระบวนการผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มนาแปลงใหญ่โนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	65
● การพัฒนากระบวนการงานอารักขาพืชแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา	71
● แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการ (ศูนย์สหวิชา) เพื่อสนับสนุนการทำงานของจังหวัดและอำเภอ	85
● แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดเป็นอาชีพเสริมแก่เกษตรกรแปลงใหญ่	91

“จากการค้นพบปัญหาสู่การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ทำให้สามารถค้นพบสิ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เมื่อทุกคนมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน สิ่งนี้ถือเป็นสิ่งแรกที่ทำให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความเชื่อ ความศรัทธาในตัวเอง และคิดว่าสิ่งที่เราทุกคนทำสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ไม่ใช่คนใดคนหนึ่งที่ได้รับผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังเกิดความภูมิใจในผลงานที่ออกมาจากความทุ่มเทของตนเองและอยากจะทำให้งานดีขึ้นเรื่อยๆ”

แนะนำ

นางสาวดวงกมล เริ่มตระกูล
ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ
โทรศัพท์ 0-4481-2117 โทรสาร 0-4481-1138
E-mail : chaiyaphum@doae.go.th

แนวทางการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพ ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดชัยภูมิ

กรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและชุมชนจากภัยศัตรูพืชที่ทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูพืชของชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจรและยั่งยืน เน้นให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ชุมชนและหน่วยราชการ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีความรู้ในเรื่องการติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชอย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นระบบการควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีชีวภาพเพื่อลดหรือทดแทนการใช้สารเคมี การเฝ้าระวังและวางแผนการจัดการศัตรูพืชให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ก่อนที่จะเกิดความเสียหายกับพืชผลทางการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีการควบคุมศัตรูพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้เกษตรกรชุมชนมีความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน พร้อมยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น

จังหวัดชัยภูมิ เริ่มต้นมีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจากปัญหาการระบาดของศัตรูพืช เมื่อปี พ.ศ. 2552 ปัจจุบันมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน แบ่งออกเป็น ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนหลัก จำนวน 16 ศูนย์ และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเครือข่าย จำนวน 16 ศูนย์ สมาชิกศูนย์ละ 30 ราย รวมสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 960 คน และในปีงบประมาณ 2560 - 2561 ได้รับสนับสนุนงบประมาณแทนกัน รายการเบิกแทนกรมการข้าว โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ให้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเพิ่มขึ้นอีก 36 ศูนย์ รวมทั้งสิ้นเป็น 68 ศูนย์ โดยจังหวัดชัยภูมิได้เน้นให้เจ้าหน้าที่ และเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนได้เรียนรู้ชนิดของศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ และเทคโนโลยีการบริหารจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เน้นการสำรวจและติดตามสถานการณ์ของศัตรูพืช โดยมีการรายงานการระบาดของศัตรูพืชและแจ้งเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืชเป็นประจำทุกสัปดาห์ มีการส่งเสริมการผลิตขยายศัตรูธรรมชาติและสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้ควบคุมศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี ตลอดจนการให้บริการถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนใกล้เคียง แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดชัยภูมิจำนวนมากไม่สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ โดยเฉพาะการสำรวจติดตามสถานการณ์ของศัตรูพืช การรายงานการระบาดและการแจ้งเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืช

ดังนั้น จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนากระบวนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ และเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมศัตรูพืชได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถวางแผนการควบคุมการระบาดของศัตรูพืชได้และยั่งยืนต่อไป

ปัญหาที่ค้นพบ

จากการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ในช่วง ปี 2558 – 2560 พบว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ยังมีการสำรวจติดตามสถานการณ์ของศัตรูพืชไม่สม่ำเสมอ ไม่ต่อเนื่อง ขาดความสนใจและการประสานงานความร่วมมือ ที่สำคัญคือการขาดการรายงานการระบาดและการแจ้งเตือนภัยในพื้นที่ ทำให้เมื่อเกิดสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชแล้ว ไม่สามารถแก้ไขได้ทันท่วงที เนื่องด้วยภาระหน้าที่ของทั้งเจ้าหน้าที่และเกษตรกรที่มีภาระงานล้นมือเพื่อตอบสนองงานนโยบายของรัฐบาล และการขาดความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์วินิจฉัยโรคและแมลงศัตรูพืชที่ถูกต้อง ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้จังหวัดชัยภูมิขาดข้อมูลการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชที่แม่นยำ ไม่สามารถนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช เพื่อให้ได้กระบวนการทำงานที่สามารถกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดชัยภูมิให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเกิดความยั่งยืน รวมถึงสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชต่อไป

ดังนั้น จึงสามารถสรุปประเด็นปัญหาที่ค้นพบจากการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชของจังหวัดชัยภูมิ ได้ดังนี้

1. ขาดความต่อเนื่องในการสำรวจติดตามสถานการณ์ของศัตรูพืช
2. ขาดความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์วินิจฉัยโรคและแมลงศัตรูพืชที่ถูกต้อง
3. ขาดข้อมูลการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อพัฒนากระบวนการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชของเจ้าหน้าที่และเกษตรกร
2. เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชที่มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา

จากปัญหาที่ค้นพบ สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ โดยกลุ่มอารักขาพืชจึงได้มีการจัดประชุมเพื่อหารือแนวทางการแก้ไขปัญหาหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่และสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดชัยภูมิ ในงานเสวนาพัฒนาเครือข่ายศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2560 ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ โดยได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนนำเสนอผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา รวมถึงการทบทวนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางการดำเนินงาน และขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนได้อย่างยั่งยืน และได้สรุปแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่ค้นพบ ดังนี้

1. จัดตั้งอาสาสมัครจัดการศัตรูพืชชุมชน หรือ อจช.
2. เตรียมความพร้อม มอบความรู้แก่เจ้าหน้าที่และสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
3. ปรับปรุงข้อมูลการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

ผลที่เกิดขึ้น

เมื่อได้มีการประชุมหาข้อสรุปแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่ค้นพบ ในกิจกรรมแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนแล้ว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดชัยภูมิ ได้นำข้อสรุปแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่ค้นพบไปประชุมกับสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยกำหนดเป็นข้อตกลง กฎกติกาถือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังนี้

1. การจัดตั้งอาสาสมัครจัดการศัตรูพืชชุมชน หรือ อจช.

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ร่วมกันกำหนดและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยในส่วนของกิจกรรมแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ได้มีการตกลงจัดตั้งอาสาสมัครจัดการศัตรูพืชชุมชน หรือ อจช. เพื่อทำหน้าที่สำรวจและรายงานผลการสำรวจโรคพืช ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติในแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช พร้อมทั้งประเมินสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืช โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 แบ่งอาสาสมัครจัดการศัตรูพืชชุมชน หรือ อจช. ออกเป็น 4 กลุ่มๆ ละประมาณ 6 – 10 คน (ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน) เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่การสำรวจสัปดาห์ละ 1 กลุ่ม โดยกำหนดให้มีการสำรวจทุกวันพุธของสัปดาห์

1.2 กำหนดและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคนในแต่ละกลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะต้องประกอบไปด้วย

1.2.1 หัวหน้ากลุ่ม จำนวน 1 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุม เป็นที่ปรึกษา และผู้นำการดำเนินการสำรวจโรคพืช ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติในแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ซึ่งควรจะเป็นเจ้าของแปลง เพื่อให้ข้อมูลในเรื่องของการปลูก ตลอดจนการดูแลรักษาพืชในแปลง

1.2.2 พี่เลี้ยง อจช. จำนวน 1 – 2 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ให้ความรู้วิธีการสำรวจ การวิเคราะห์โรคพืช ชนิดศัตรูพืช และศัตรูธรรมชาติ ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ

1.2.3 สมาชิก อจช. จำนวน 3 – 6 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสำรวจ การวิเคราะห์โรคพืช ชนิดศัตรูพืช และศัตรูธรรมชาติ และจดยางานผลการสำรวจ

1.2.4 ประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 – 2 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมผลการสำรวจ จัดทำข้อมูลการแจ้งข่าวเตือนภัย จัดทำรายงานผล และส่งรายงานให้เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอภายในวันที่สำรวจผ่านทางไลน์ เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

1.3 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ รายงานผลการสำรวจในระบบข้อมูลเพื่อการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยภายในวันที่สำรวจ

1.4 เจ้าหน้าที่กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ตรวจสอบเช็คข้อมูลในระบบเพื่อความถูกต้องภายในวันที่สำรวจ

2. เตรียมความพร้อม มอบความรู้แก่เจ้าหน้าที่และสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ จัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในการเรียนรู้ชนิดของศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ และเทคโนโลยีการบริหารจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน รวมถึงจัดทำเอกสาร คำแนะนำ และภาพโปสเตอร์แสดงชนิดของศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ และมีการติดตามนิเทศผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

3. ปรับปรุงข้อมูลการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

จากสาเหตุการขาดการสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืชที่ต่อเนื่อง ทำให้จังหวัดชัยภูมิขาดข้อมูลการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชที่จะใช้นำมาวางแผนเตือนการระบาดและป้องกันกำจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นหากมีการดำเนินการสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืชอย่างต่อเนื่องหลายๆ ปี จังหวัดชัยภูมิจะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชล่วงหน้าได้

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดชัยภูมิ จึงได้สร้างข้อตกลงกันที่จะร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงข้อมูลการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืช โดยจะเริ่มสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืชเป็นประจำทุกสัปดาห์ตามแผนที่ได้วางไว้ของแต่ละอำเภอ และกำหนดให้การสำรวจติดตามสถานการณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืชเป็นตัวชี้วัดและเกณฑ์การให้คะแนนการประเมินผลการปฏิบัติราชการของเกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นกับตนเองและเพื่อนร่วมงาน

จากการค้นพบปัญหาสู่การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้ศึกษาสามารถค้นพบสิ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม คือ

1. **ทัศนคติที่ดีต่อตนเอง** เมื่อทุกคนมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน สิ่งนี้ถือเป็นสิ่งแรกที่ทำให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความเชื่อ ความศรัทธาในตัวเอง และคิดว่าสิ่งที่เราทุกคนสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ไม่ใช่คนใดคนหนึ่งที่ได้รับผลประโยชน์ นอกจากนี้ ยังเกิดความภูมิใจในผลงานที่ออกมาจากความทุ่มเทของตนเองและอยากจะทำให้งานดีขึ้นเรื่อย ๆ

2. **ทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับงาน** เมื่อมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทุกคนที่ชัดเจนแล้ว สิ่งที่ได้ตามมา คือ กระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งเกิดจากข้อตกลงที่จะปฏิบัติงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจน โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของงานว่างานไหนต้องทำก่อนหรือหลัง และทุกคนเกิดความเชื่อว่างานนี้เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ และสามารถเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์การบริหารจัดการ การแก้ไขปัญหาให้กับตัวเองและชุมชนได้

3. **ทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน** ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทำงานร่วมกัน โดยมีการอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้งานประสบความสำเร็จราบรื่น

ผลที่เกิดขึ้นต่องาน

1. จังหวัดชัยภูมิได้กระบวนการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชที่เป็นระบบและขั้นตอนมากขึ้น เจ้าหน้าที่และสมาชิกหมู่บ้านและหน้าที่ของตนเองและสามารถลดภาระหน้าที่การทำงานของทุกฝ่ายได้ ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการรายงานสถานการณ์การสำรวจศัตรูพืชเป็นประจำทุกสัปดาห์ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนด

โดยในขณะนี้ได้เริ่มนำกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวไปนำร่องในพื้นที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของอำเภอบำเหน็จณรงค์ ซึ่งได้ผลตอบรับดีมาก สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนสำรวจและติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชเป็นประจำทุกสัปดาห์ ทำให้เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอสามารถนำข้อมูลผลการสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืชมารายงานในระบบข้อมูลเพื่อการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยของกรมส่งเสริมการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน และหลายๆ อำเภอในจังหวัดชัยภูมิได้เริ่มนำกระบวนการดังกล่าวไปปฏิบัติในพื้นที่แล้ว

2. ได้แนวทางการปฏิบัติงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชทั้งของเจ้าหน้าที่และเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกทุกคนมีความพร้อมที่จะดำเนินงาน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เอง สามารถเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้การจัดการศัตรูพืชให้แก่สมาชิกในกลุ่มและในชุมชนข้างเคียงได้ นำไปสู่การดำเนินงานที่สร้างความยั่งยืนให้แก่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นต่อองค์กร

1. จังหวัดชัยภูมิมีอาสาสมัครจัดการศัตรูพืชชุมชน หรือ อจช. จำนวน 960 คน ซึ่งอาสาสมัครทุกคนมีความรู้ความสามารถในการสำรวจสถานการณ์ของศัตรูพืช การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติและสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้ควบคุมศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี ตลอดจนสามารถให้บริการถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูพืชแก่เกษตรกรและชุมชนใกล้เคียงได้อย่างมั่นใจ

2. ในปี 2560 กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อม และสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ดังนี้

2.1 จัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ในเรื่องหลักเกณฑ์และมาตรฐานสารชีวภัณฑ์ การเลี้ยงศัตรูธรรมชาติ โดยศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดนครราชสีมา และการรายงานระบบแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชและระบบข้อมูลการผลิตศัตรูธรรมชาติ โดยกลุ่มพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืช กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ได้ รวมถึงมีความเข้าใจในระบบการรายงานผลการสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืชที่ถูกต้อง

2.2 สนับสนุนคู่มือการดำเนินงาน สมุดบันทึกการสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช เอกสาร คำแนะนำ และภาพโปสเตอร์แสดงชนิดของศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ และการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์แก่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

3. จังหวัดชัยภูมิมีข้อมูลการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชที่ทันสถานการณ์และเป็นปัจจุบัน สามารถพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชภายในจังหวัดชัยภูมิล่วงหน้าได้ และสามารถวางแผนเตือนการระบาดและป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้แก่เกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดข้างเคียงได้

4. จังหวัดชัยภูมิได้กำหนดให้การสำรวจติดตามสถานการณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืชเป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการของเกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปปรับประยุกต์ขั้นตอนและรูปแบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และบุคลากรในพื้นที่

2. ควรมีการประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่จะนำกระบวนการดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ โดยมีการประชุมร่วมคิดร่วมปฏิบัติ และประเมินผลเป็นระยะๆ

3. สามารถนำข้อมูลการผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาต่อยอด ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงานแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้เหมาะสมกับพื้นที่รับผิดชอบ

.....

“จากการทำงานวิจัย R2R ในครั้งนี้ นับว่าเป็นการพัฒนางาน และประสบผลสำเร็จในการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเกิดจากการประสานงานที่ดี และได้รับความร่วมมือจากหลายส่วนทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้สนับสนุน จนทำให้ภาพรวมของการรายงานน่าเชื่อถือ และนำมาใช้ในการประเมินสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชได้”

แนะนำ

นางน้ำเพชร ฆารวิวัฒน์
 ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
 กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี
 โทรศัพท์ : 045-315864
 E-mail : plantprotect@hotmail.com

แนวทางการพัฒนาข้อมูลแปลงพยากรณ์ให้มีประสิทธิภาพของจังหวัดอุบลราชธานี

งานอารักขาพืชหรือการบริหารจัดการศัตรูพืช จัดเป็นงานที่ต้องอาศัยข้อมูลด้านวิชาการและข้อมูลในพื้นที่ประกอบกันเพื่อการวิเคราะห์และนำมาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการติดตามสถานการณ์และเฝ้าระวังศัตรูพืช โดยเฉพาะในแปลงสำรวจ เพื่อให้สามารถพยากรณ์หรือคาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดการระบาดของศัตรูพืชและเตือนภัยให้เกษตรกรทราบสถานการณ์ได้ทันท่วงที และนำไปสู่การเลือกแนวทางการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในปัจจุบันปัญหาของการจัดเก็บข้อมูลจากการจัดทำแปลงพยากรณ์ที่เป็นตัวแทนของการติดตามการระบาดยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ทำให้มีคำถามตามมาว่าข้อมูลแปลงพยากรณ์น่าเชื่อถือและใช้ได้จริงหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลในการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่และเกษตรกรเจ้าของแปลงซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่สำคัญยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและยังไม่เห็นความสำคัญของการทำแปลงพยากรณ์เท่าที่ควร อีกทั้งแปลงที่กำหนดให้เป็นตัวแทนของการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชยังมีข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง เกษตรกรจึงยังไม่ให้ความสำคัญของการติดตามและสำรวจแปลง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานยังต้องมีการพัฒนาในส่วนของวิชาการด้านงานอารักขาพืช โดยเฉพาะการจัดการและการสำรวจศัตรูพืช รวมทั้งการตัดสินใจและประเมินผลจากการสำรวจสู่การนำมาซึ่งข้อมูลการรายงานที่ถูกต้องเป็นเหตุให้ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ปัญหาและการบริหารศัตรูพืชในพื้นที่ยังขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาให้เกิดผลอันจะนำมาซึ่งการพัฒนางานที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานแปลงพยากรณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี

ในปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานีมีการจัดเก็บข้อมูลแปลงพยากรณ์ตามฤดูกาลผลิตโดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง พืชผัก และยางพารา มีการดำเนินงานสำรวจและจัดทำข้อมูลแปลงให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร คือ 1 ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ต่อ 1 แปลงสำรวจ จังหวัดอุบลราชธานีจึงกำหนดให้ทุกตำบลมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทุกตำบลเพื่อให้การติดตามสถานการณ์ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรที่มีมากถึง 5.8 ล้านไร่ จึงทำให้จังหวัดอุบลราชธานีมีแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชถึง 1,422 แปลง รวมทั้งมีจุดเฝ้าระวังสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืช 34 จุด เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของการผลิตพืชตลอดฤดูกาล ทั้งนี้ได้จัดแบ่งแปลงออกเป็น ข้าว 17 จุด มันสำปะหลัง 17 จุด โดยมีรัศมีการเฝ้าระวัง 5 กิโลเมตรของแต่ละจุดทุกทิศทางตะวันออก ตะวันตก เหนือ ใต้ รัศมี 20 กิโลเมตร สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอได้จัดทำแปลงพยากรณ์และร่วมกันใช้ข้อมูลจากการจัดทำแปลงให้เป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์สถานการณ์ของศัตรูพืช โดยได้มีการจัดเก็บข้อมูลการสำรวจแปลงของเกษตรกรตัวแทนแปลงทุกสัปดาห์ และรายงานผ่านระบบการรายงานข้อมูลแปลงเฝ้าระวังศัตรูพืชและระบบข้อมูลการระบาดของศัตรูพืชที่สำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตรมาประมวลผลและประเมินสถานการณ์ ในบางฤดูกาล และเพื่อให้ข้อมูลรายงานสถานการณ์ที่มีอยู่ได้นำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาข้อมูลแปลงพยากรณ์ให้มีประสิทธิภาพของจังหวัดอุบลราชธานี

โจทย์ที่สำคัญของการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ คือจะทำอย่างไรให้ข้อมูลแปลงพยากรณ์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการประเมินสถานการณ์ศัตรูพืช การระบาดของศัตรูพืชและการนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากการสำรวจ อันจะนำมาสู่การแก้ไขปัญหาของการระบาดของศัตรูพืชและพัฒนางานอารักขาพืช ซึ่งได้สรุปปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแปลงพยากรณ์ให้จัดเก็บข้อมูลแปลงพยากรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เกษตรกร จะต้องพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานของเกษตรกรในการจัดเก็บข้อมูลแปลงพยากรณ์

3. ชนิดพืชและแปลงสำรวจ จะต้องให้มีความสอดคล้องกับฤดูกาลผลิตและช่วงเวลาสำรวจให้มีความสำคัญและต่อเนื่อง

4. ปัจจัยการผลิต จะต้องมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสำรวจเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานวิจัยสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนา

จากแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ได้ดำเนินการในบางประเด็นที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาข้อมูลแปลงพยากรณ์ให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ มีการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแปลงพยากรณ์ให้จัดเก็บข้อมูลแปลงพยากรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการดังนี้

- อบรมให้ความรู้ในการสำรวจติดตามสถานการณ์และการจำแนก วินิจฉัยศัตรูพืช เพื่อให้สามารถจำแนกและให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง โดยการให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการศัตรูพืช ทุกๆเวทีการประชุม หรือการเสวนาที่เกี่ยวกับงานอารักขาพืช การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ของเจ้าหน้าที่

- การจัดเก็บข้อมูล ได้จัดส่งคู่มือการสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชและการใช้งานโปรแกรมระบบข้อมูลด้านอารักขาพืช จากกองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย ทั้งนี้ในส่วนของผู้รับผิดชอบงานอารักขาพืชระดับจังหวัดก็ได้รับคำแนะนำในการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรเช่นเดียวกัน

- ประเมินผลการดำเนินงานจากการศึกษาคู่มือของกรมส่งเสริมการเกษตรโดยให้ตอบแบบสัมภาษณ์หลังการใช้งานโดยศึกษาคู่มือ จากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานจำนวน 25 ราย จาก 25 อำเภอ
- กำหนดแนวทางให้เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอจัดทำแนวทางการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานของเกษตรกรในการจัดเก็บข้อมูลแปลงพยากรณ์
- กำหนดให้เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการระดับบุคคลในผลการปฏิบัติราชการ (รอบที่ 1 ช่วง ตุลาคม 2559 - มีนาคม 2560 และ รอบที่ 2 ช่วง เมษายน 2560 - กันยายน 2560)

2. เกษตรกร จะต้องพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานของเกษตรกรในการจัดเก็บข้อมูลแปลงพยากรณ์

- อบรมให้ความรู้ในการสำรวจติดตามสถานการณ์และการจำแนก วินิจฉัยศัตรูพืช เพื่อให้สามารถจำแนกได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้การติดตามสำรวจเน้นให้ความสำคัญกับเจ้าของแปลงพยากรณ์ได้รับคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่อารักขาพืชระดับอำเภอ โดยคัดเลือกจาก อาสาสมัครเกษตรกรประจำหมู่บ้าน ประธาน/สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาการด้านอารักขาพืชและสำรวจติดตามโดยเฉพาะ
- การรายงานและสำรวจให้เกษตรกรที่เป็นเจ้าของแปลงรายงานเป็นประจำทุกสัปดาห์
- การสร้างเครือข่ายของเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการจัดการศัตรูพืช

3. ชนิดพืชและแปลงสำรวจ

- กำหนดให้มีความสอดคล้องกับฤดูกาลผลิตและช่วงเวลาสำรวจให้มีความสำคัญและต่อเนื่อง หากแปลงใดไม่มีการเพาะปลูกให้สิ้นสุดการสำรวจและหากมีพืชชนิดใหม่ก็ให้เป็นตัวแทนของการสำรวจแปลง ทั้งนี้ เน้นสำรวจพืชที่เป็นตัวแทนทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ เช่น ข้าว หากเลิกผลิตข้าวก็ให้สำรวจแปลงพืชชนิดอื่นทดแทน เพื่อให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่เห็นความสำคัญในการรายงานและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

- คัดเลือกแปลงที่เป็นตัวแทนของการสำรวจควรมีอยู่ใกล้ชุมชน ไม่ห่างไกล ติดตามได้สะดวก

4. ปัจจัยการผลิต มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสำรวจเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีประสิทธิภาพ

- สนับสนุนจากงบประมาณต่างๆ เช่น โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พัฒนาระบบติดตาม พยากรณ์ และเตือนการระบาดของศัตรูพืช จากกิจกรรมสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช เช่น เครื่องวัดอุณหภูมิและความชื้น เทอร์โมไฮโดรมิเตอร์ สวิงโอบ แวนชยาย คีย์การ์ด โปสเตอร์จำแนกแมลง

- นำเทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชัน ที่ช่วยในการวินิจฉัยศัตรูพืช เช่น Line Facebook Protectplant

- ให้ค่าตอบแทนเกษตรกรที่เป็นเจ้าของแปลงในการสำรวจเพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงาน

“ผลการดำเนินงานที่เกิดกับองค์กร สามารถพัฒนาองค์กรให้มีแนวทางการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร”

แนะนำ

นายนภดล ภูมालัย
ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ 0-4577-3120
E-mail : aopdh05@doae.go.th

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดเป็นอาชีพเสริมแก่เกษตรกรแปลงใหญ่

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดยโสธร เดิมก่อนมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างกรมส่งเสริมการเกษตร ตามโครงการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการ (ศูนย์ฯ สหวิชา) มีภารกิจหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการเกษตรด้านพืชสวน บุคลากรในศูนย์บางคนอาจยังไม่มีองค์ความรู้ในเรื่องของการเลี้ยงจิ้งหรีด หรือบางคนอาจรู้จากการศึกษา การฝึกอบรม แต่ยังไม่ได้มีการพัฒนาหรือเพิ่มเติมความรู้อย่างจริงจัง การส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีองค์ความรู้ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกร และเกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้

ตัวผมเองได้มีประสบการณ์ในการทำงานประมาณ 11 ปี ในการทำงานในหน่วยงานที่มีการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด คือ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดขอนแก่น หรือศูนย์ผึ้ง ที่ทุกคนรู้จักกันดีในเรื่องของแมลงเศรษฐกิจ ก่อนที่จะย้ายมาปฏิบัติงานที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดยโสธร โดยศูนย์ฯ ขอนแก่น มีการส่งเสริมการเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเลี้ยงจิ้งหรีด ทำให้มีประสบการณ์และองค์ความรู้ มีความเข้าใจในการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด

จิ้งหรีด เป็นแมลงที่พบเห็นตามธรรมชาติ แต่เดิมนั้นมีความนิยมในการบริโภคบางพื้นที่เท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีความนิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลาย ทั่วทั้งทุกภาคของประเทศรวมถึงต่างประเทศด้วย โดยนำมาปรุงอาหารได้หลากหลายชนิด เนื่องจากมีรสชาติดี อร่อย มีคุณค่าทางอาหารสูงและปลอดภัยจากสารพิษ ในปัจจุบันจิ้งหรีดตามธรรมชาติเริ่มลดน้อยลง หรือในบางพื้นที่แทบจะหาไม่ได้ โดยเฉพาะในฤดูหนาว เพราะการฟักออกเป็นตัวของไข่จิ้งหรีดมีน้อยเนื่องจากสภาพอากาศหนาวเย็น หากได้มีการนำมาเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์และมีการจัดการที่ดี ก็จะทำให้มีจิ้งหรีดไว้บริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้

การดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดยโสธร มีพื้นที่รับผิดชอบในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรจำนวน 3 จังหวัด คือ จังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดอุบลราชธานี ได้ดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดในพื้นที่ 3 จังหวัด ตามแผนงานโครงการและกิจกรรมที่วางไว้ เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร และโครงการส่งเสริมอาชีพต่างๆ ซึ่งการดำเนินงานสามารถทำได้ตามเป้าหมายทุกโครงการ มีการติดตามงานและประเมินผลการทำงานไปปฏิบัติในการเลี้ยงจิ้งหรีดของเกษตรกรที่ร่วมโครงการโดยดำเนินการหลังเสร็จสิ้นโครงการ

จากการติดตามงานและประเมินผล พบว่า เกษตรกรส่วนหนึ่งไม่เลี้ยงจิ้งหรีด แต่ถามว่าทำไมเกษตรกรไม่เลี้ยงจิ้งหรีดตามโครงการ เพราะสาเหตุอะไร ซึ่งจะต้องหาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงานและโจทย์ที่สำคัญที่สุดคือ จะทำอย่างไรให้เกษตรกรแปลงใหญ่ที่ร่วมโครงการมีการเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย เกิดการสร้างงานขึ้นในกลุ่มเกษตรกรและชุมชน และสามารถพัฒนาการเลี้ยงเป็นอาชีพหลักสร้างรายได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปได้

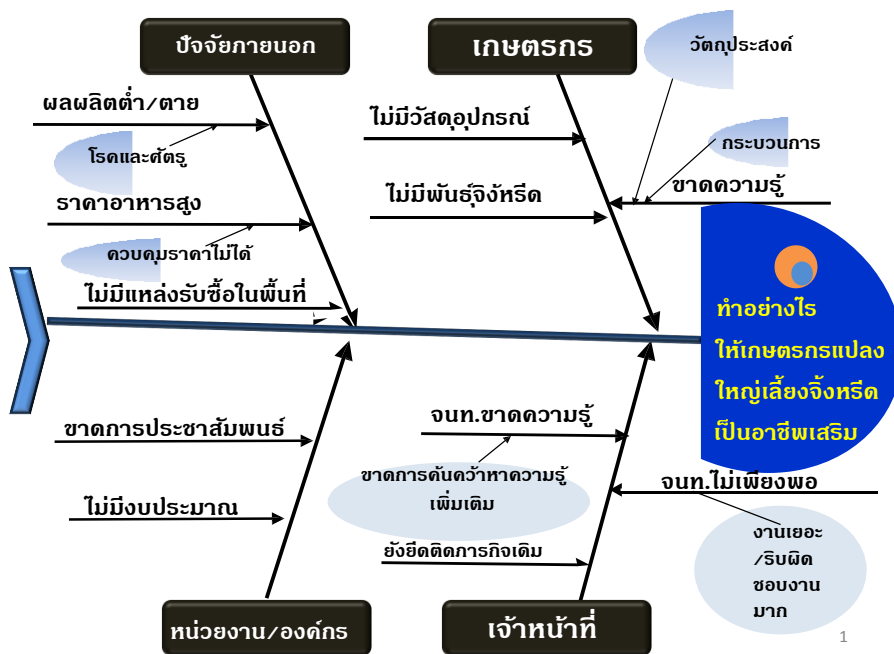

ค้นหาปัญหา

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดยโสธร ได้ใช้เวทีการประชุมประจำเดือนของหน่วยงาน ระดมความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานและที่ไม่ได้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด พร้อมทั้ง จากการลงพื้นที่ในการติดตามงานโครงการส่งเสริมการเกษตรการเลี้ยงจิ้งหรีด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรและเกษตรกรที่ร่วมโครงการ ได้มีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ใน การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์

ในส่วนของตนเองได้เข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้าน แมลงเศรษฐกิจในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดขึ้นเพื่อให้ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้ร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจใน ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยเฉพาะในการเลี้ยงจิ้งหรีด และได้นำผลจากการสัมมนามาสรุปเพื่อ เป็นองค์ความรู้และแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดและได้นำเสนอในที่ประชุมของหน่วยงาน เพื่อให้ทุก คนได้รับทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกันทั้งเจ้าหน้าที่และ บุคลากรทุกคนในหน่วยงาน

จากการระดมความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการติดตามงาน โดยการลงพื้นที่ สัมภาษณ์เกษตรกรที่เคยผ่านการร่วมโครงการและกิจกรรมของหน่วยงาน โดยได้ทำการค้นหาสาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเราไม่อาจคาดคะเนได้นั้น อาจมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการค้นหาที่ดีที่สุดคือการระดม แนวคิดจากกลุ่มผู้ร่วมทำงานจริง เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่เกิดขึ้น ณ จุดนั้น วิธีหรือเครื่องมือที่เหมาะสมในการ แก้ไขปัญหาที่พบ ผู้เขียนจึงได้ใช้แผนผังหรือแผนภูมิเพื่อจัดระเบียบความคิด ที่กระจัดกระจายแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นระเบียบหนึ่งเดียว โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมความคิดของผู้ร่วมระดมความคิดเห็นและได้เขียนเป็น แผนผังก้างปลาหรือแผนภูมิก้างปลา (Fish-Bone Diagram) ได้ดังนี้

แผนผังก้างปลาหรือแผนภูมิก้างปลา (Fish-Bone Diagram)

สรุปแล้วได้ค้นพบปัญหาของการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด อยู่ 4 ด้าน คือ 1. ด้านตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2. ด้านตัวเกษตรกรเอง 3. ด้านหน่วยงานองค์กร และ 4. ด้านปัจจัยภายนอกอื่นๆ โดยจะได้เรียบเรียงและนำเสนอให้เห็นเป็นข้อ ๆ ต่อเนื่องกันไป ดังต่อไปนี้

ปัญหา

1. ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ขาดความรู้ และยังยึดติดกับภาพลักษณ์กับงานตามภารกิจเดิม

2. ด้านเกษตรกร พบว่า เกษตรกรขาดความรู้ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ ไม่มีพันธุ์จิ้งหรีด

3. ด้านหน่วยงานองค์กร พบว่าองค์กรขาดการประชาสัมพันธ์ และงบประมาณไม่เพียงพอ

4. ด้านปัจจัยภายนอกอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาผลผลิตต่ำ/ตาย ราคาอาหารสูง และไม่มีแหล่งรับซื้อในพื้นที่

สาเหตุของปัญหา

1. ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.1 เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดยโสธร มีพื้นที่รับผิดชอบงานตามภารกิจ 3 จังหวัด แต่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ 5 คน รวมถึงต้องรับผิดชอบงานผลิตปัจจัยและเรียนรู้ของศูนย์ฯ ซึ่งมีพื้นที่มากถึงสองร้อยกว่าไร่รวมถึงศูนย์สาขาที่อำเภอป่าดิวอีกร้อยกว่าไร่

1.2 เจ้าหน้าที่ขาดความรู้

เจ้าหน้าที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดแบบครบวงจรและยังขาดความรู้ทางด้านวิชาการและเทคนิคต่างๆ ในการเลี้ยงจิ้งหรีด

1.3 เจ้าหน้าที่ยังยึดติดกับภาพลักษณ์กับงานตามภารกิจเดิม

การปรับเปลี่ยนภารกิจศูนย์ปฏิบัติการเป็นศูนย์ฯ สหวิชา ซึ่งจะมีวิชาการทางการเกษตรที่หลากหลาย แต่เจ้าหน้าที่ยังยึดติดกับภารกิจเดิมเพราะการปรับเปลี่ยนตามโครงการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการที่จะเริ่มดำเนินการเมื่อกลางปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

2. ด้านเกษตรกร

2.1 ขาดความรู้ เกษตรกรในบางพื้นที่ยังไม่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการฝึกอบรมในการเลี้ยงจิ้งหรีด ไม่รู้ถึงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ไม่รู้กระบวนการในการเลี้ยงจิ้งหรีดแบบครบวงจร แต่ศึกษารายละเอียดจากเพื่อนบ้านหรือจากเอกสารและทางอินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงจิ้งหรีดให้ประสบความสำเร็จได้

2.2 ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงจิ้งหรีด เกษตรกรจัดซื้อจัดหาเอง เพราะทางหน่วยงานภาครัฐไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาให้ได้

2.3 ไม่มีพันธุ์จิ้งหรีด เกษตรกรขาดพันธุ์จิ้งหรีดพันธุ์ดี ที่เลี้ยงในปัจจุบันมีแต่พันธุ์ดั้งเดิม ผู้บริโภคไม่ซื้อหรือจำหน่ายไม่ค่อยได้ เช่น พันธุ์ทองแดงลาย พันธุ์ทองคำ เป็นต้น

3. ด้านหน่วยงานองค์กร

3.1 ขาดการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเป็นภารกิจใหม่ของศูนย์ปฏิบัติการ จากโครงการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการ ทำให้การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงเกษตรกรในบางพื้นที่

3.2 งบประมาณไม่เพียงพอ การดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดในปัจจุบัน จะมีงบประมาณเฉพาะเป็นปัจจัยต้นแบบ ค่าอาหารเกษตรกรในการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อปัจจัยและวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงจิ้งหรีดให้แก่เกษตรกร

4. ด้านปัจจัยภายนอกอื่นๆ

4.1 ผลผลิตจิ้งหรีดต่ำ/ตาย เกษตรกรที่เลี้ยงจิ้งหรีดมักจะมีปัญหา คือ ผลผลิตต่ำ จิ้งหรีดตายและมักจะตายในช่วงอายุ ประมาณ 25 - 30 วัน หรือช่วงที่ออกปีกหรือมีปีก

4.2 อาหารจิ้งหรีดราคาสูง อาหารที่ใช้ในการเลี้ยงจิ้งหรีด เป็นอาหารสำเร็จรูปที่ต้องซื้อจากร้านค้าหรือจากบริษัทที่ผลิตโดยเฉพาะ เกษตรกรไม่สามารถควบคุมราคาได้ กระจสอบความจุ 30 กิโลกรัม ราคา 520 บาท ถ้าขายปลีกราคา กิโลกรัมละ 20 บาท

4.3 ไม่มีแหล่งรับซื้อจิ้งหรีดในพื้นที่ ในพื้นที่ไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิตจิ้งหรีดโดยตรง จะมีเฉพาะตลาดท้องถิ่น ตลาดคลองถมและพ่อค้าในท้องถิ่นจะมาซื้อไปแปรรูปเป็นอาหารเพื่อจำหน่าย เช่น ทอด คั่ว น้ำพริก เป็นต้นแต่จะรับซื้อไปในปริมาณที่ไม่มากนัก

การดำเนินงานวิจัยสู่การแก้ไขปัญหา

เมื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆได้แล้ว จะต้องหาวิธีการหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้เขียนได้ใช้วิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยนการดำเนินงานการเลี้ยงจิ้งหรีดกับเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ และกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นหรือศูนย์ฯ อื่นๆ ที่เป็นศูนย์เฉพาะด้านในเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด คือ ศูนย์ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านแมลงเศรษฐกิจจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านแมลงเศรษฐกิจจังหวัดชุมพร และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงจิ้งหรีดที่ประสบผลสำเร็จ และที่ไม่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่และต่างพื้นที่ ว่าการดำเนินงานเป็นอย่างไร การเลี้ยงเป็นอย่างไร ผลที่ได้เป็นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนในส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด ทำให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ในเรื่องของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอเป็นเรื่องปัญหาในการบริหารระดับกรมที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เนื่องจากเป็นระเบียบข้อปฏิบัติหรือข้อบังคับตามภารกิจของกรม แต่เราก็สามารถใช้กลยุทธ์ในการจัดการ การบริหารงานเข้ามาใช้ คือ ใช้คนที่มีอยู่ทั้งที่เป็นเกษตรกรเครือข่ายและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับอาสาสมัครเกษตร ศูนย์เครือข่ายต่างๆ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่มีอยู่ในพื้นที่ มาเป็นเครื่องมือในการทำงาน

เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ก็ได้เพิ่มพูนความรู้จากการฝึกอบรมจากหน่วยงานอื่นที่มีการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด การอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากโครงการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ยังมีภาพลักษณ์กับงานตามภารกิจเดิมได้ละลายพฤติกรรมเดิมเพื่อรับระบบงานจากการปรับเปลี่ยนหรือการเพิ่มภารกิจเมื่อเป็นศูนย์ปฏิบัติการที่เป็นสหวิชา

2. ด้านเกษตรกร

เกษตรกรขาดความรู้หรือยังไม่มีองค์ความรู้การเลี้ยงจิ้งหรีดหรือมีแต่ยังไม่เป็นมืออาชีพ ทางศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดยโสธร ก็ได้ดำเนินการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีในการเลี้ยงจิ้งหรีดโดยใช้เวทีตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการเกษตรเฉพาะด้าน ของกรมส่งเสริมการเกษตรและโครงการส่งเสริมการเกษตรอื่นๆ ของจังหวัด อำเภอ ส่วนท้องถิ่นต่างๆ และให้แนวทางในการจัดหางบประมาณจากส่วนท้องถิ่นหรือจากสถาบันการเงินแก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นทุนในการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์และพันธุ์จิ้งหรีดในการดำเนินการเลี้ยงจิ้งหรีด

3. ด้านหน่วยงานองค์กร

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดยโสธร ได้มีการประชาสัมพันธ์ด้านการเกษตรต่างๆ โดยเฉพาะการเลี้ยงจิ้งหรีดผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยมีเว็บไซต์หน่วยงาน เพื่อให้เกษตรกรและบุคคลทั่วไปได้เข้าถึงและสามารถการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นได้ทำการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์การเลี้ยงจิ้งหรีดสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ โดยได้จัดทำบอร์ดการเลี้ยงจิ้งหรีดไว้ที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ทุกศูนย์ฯ และจัดทำจุดเรียนรู้หรือแปลงเรียนรู้การเลี้ยงจิ้งหรีดภายในหน่วยงานและที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ในเรื่องของงบประมาณซึ่งเป็นปัญหาของทุกหน่วยงานที่ไม่เพียงพอ ทางศูนย์หรือหน่วยงานก็ได้จัดทำแผนงานแผนงบประมาณขอเพิ่มทุกๆ ปี สำหรับใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการตามแผนงานที่ตั้งไว้

4. ด้านปัจจัยภายนอกอื่นๆ

ผลผลิตจิ้งหรีดต่ำ เนื่องมาจากสาเหตุการตายของจิ้งหรีดโดยเฉพาะเมื่อจิ้งหรีดอายุได้ประมาณ 25 - 30 วัน หรือช่วงที่จิ้งหรีดกำลังออกปีก ซึ่งเป็นอาการของโรคท้องน้ำหรือโรคท้องบวม เกิดจากเชื้อไวรัส ชื่อว่าอิริโอไวรัส ทำให้เกิดการตายสูง ทำให้ขาดทุน เกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดจะต้องทำความสะอาด วัสดุ อุปกรณ์การเลี้ยงและเปลี่ยนคอกจากบ่อปูน เป็นคอกสมาร์ทบอร์ด ไม้อัด ไม้กระดานหรือคอกเลี้ยงอื่นๆ ที่สามารถเคลื่อนย้ายไปตากแดดหรือทำความสะอาดได้ง่าย ใช้ตะไคร้หอมหรือตะไคร้บ้านในการป้องกันและกำจัดไร

ส่วนราคาอาหารสำหรับจิ้งหรีดมีราคาสูง เราไม่สามารถควบคุมราคาได้เพราะว่าเป็นอาหารสำเร็จรูปมีบริษัทที่ผลิตจำหน่ายน้อยรายและต้องมีโปรตีน ไม่น้อยกว่า 24 เปอร์เซ็นต์ เกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดจะต้องมีการวางแผนในการให้อาหาร คือ ให้อาหารสำเร็จรูปในช่วงอายุ 1 - 21 วัน เพื่อไม่ให้เกิดการชะงักหรือการร่วงการเจริญเติบโตของจิ้งหรีด จากนั้นเมื่ออายุ 22 - 45 วัน ใช้อาหารสำเร็จรูปผสมกับรำละเอียด อัตราส่วน 1 : 1 จนถึงจับขายและก่อนจับขาย 2 - 3 วัน ให้ใช้ฟักทองหรือผักบุ้งแทน จะเป็นการลดต้นทุนในเรื่องอาหารจิ้งหรีดที่มีราคาสูงได้

ในด้านการตลาด การจำหน่าย การซื้อขายในพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งรับซื้อโดยตรง จะมีแต่พ่อค้าเร่ทั่วไปในท้องถิ่นเท่านั้นมารับซื้อ ซึ่งมีน้อยรายมาก ฉะนั้นแล้วแนวทางแก้ไขปัญหานั้นจะต้องมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่าย ส่งเสริมการแปรรูป จัดงานรณรงค์ส่งเสริมการบริโภคจิ้งหรีดและประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรและบุคคลทั่วไปได้รู้ถึงความสำคัญของจิ้งหรีด ประโยชน์ของจิ้งหรีดและคุณค่าของจิ้งหรีดให้มากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น

ความภูมิใจ ได้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน การรวบรวมปัญหา การแก้ไขปัญหา เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรเครือข่าย เกษตรกรรายย่อยและบุคคลอื่นๆ ที่มีความสนใจในการเลี้ยงจิ้งหรีด และที่สำคัญเกษตรกรเป้าหมายได้รับรู้ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหในการเลี้ยงจิ้งหรีด

ตนเอง ได้ฝึกคิด ฝึกการวางแผนงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่างๆ และวิธีการแก้ไขปัญหา ได้รู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดเพิ่มขึ้นจากเดิม จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานหรือศูนย์ฯ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด

งาน การปฏิบัติงานเป็นระบบมากขึ้น มีแนวทางในการปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนในการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงจิ้งหรีด

หน่วยงาน มีแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีดไปสู่ความยั่งยืน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีดเพิ่มขึ้น

